

MAGYAR-HOLLAND SZEMLE

TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP

A „MAGYAR-HOLLAND TÁRSASÁG” HIVATALOS LAPJA.



Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VIII., ÜLLŐI-UT 4 SZ.
TELEFONSZÁM: J. 461—97—98—99.

A „Magyar-Holland Társaság” tagjai díjmentesen kapják,

Megjelenik havonta

Hollandi költészet magyar átültetésben.

Irta: A. G. M. Abbing.

Elöttem van Szalay Károly magyar író és költő „Holland költőkből” (Uit Nederlandsche dichters) c. műve.

Már jóideje annak, hogy a „Magyar Egyetemi Nyomda” Budapesten ezt a könyvet kiadta, miután azonban ez a kiadás hazánkban, amely abban elsősorban érdekelve van, nem részesült olyan figyelemben, amelyet irodalmi körökben oly nagy mértékben megérdemel, ami azonban egy magyar könyv esetében érthető, helyénvalónak vélem, ha most még felhívom a figyelmet Szalay Károly e könyvére.

Minél tovább lapozom e 250 oldalt számláló szép kiállítású könyvet és az eredeti szövegekkel összehasonlítva a szavak szépségét és a magyar kifejezéseket élvezem, annál inkább nő csodálatom az ősz költő munkája iránt, aki itt valóban utólérhetetlen módon, több mint 70, a Dietsch törzsből származó (Flandriát és Dél-Afrikát sem felejtette ki) költőnek teljes 139 szellemi termékét ültette át anyanyelvére.

Mint rendkívüli teljesítményt, nem szabad említés nélkül hagynom, hogy e művészi érzéssel végzett fordítási munkánál a formát és rímet híven megtartotta. Csak egy született költő keze követheti biztosan ezt a fordítási módszert. Szalay Károly beigazolta, hogy ő valóban ilyen költő. A szó szerinti fordítás munkájában itt-ott bizonyára súlyos nehézségei lehettek, mert két nyelvről lévén szó, amelyek semmiféle törzsbeli rokonságot nem mutatnak fel, szó szerinti fordítás nem is lehetséges. A szó szerinti fordítás a költemények szellemét mindig nem adhatta volna híven vissza, ami ez esetben bámulatraméltó módon sikerült.

Sőt a fordítónak sokszor sikerült a mi versmértékünket magyar szavakkal megörökíteni, bár a magyar versmérték a miénktől teljesen eltér. Nagyon világosan mutatkozik ez Guido Gezelle („Szentelt harang“ — Gewijde klok) c. versében. Egyébként ez az egész antológia igazolja, mennyire előrehaladt ez a magyar szerző nyelvünk ismeretében és mennyire megérti és átérzi szellemét.

A „Holland költőkből“ c. művét H. A. C. Beets-Damsté úr-asszonynak ajánlotta fel egy finom gesztussal, bizonyára azokért az érdemekért, amiket az író magyar fordításaival szerzett; a könyv a fordítónak egy Hollandiához szóló ódájával kezdődik, amit megelőz annak hollandi fordítása, amelyet versalakban nagyon elismerésreméltóan J. Vreede budapesti alkonzulunk ültetett át.

Azután időrendi sorrendben következnek a mesterien átültetett versek, amelyek a középkor ismeretlen költőinek lírai költészetével kezdődnek és tovább folytatódnak van Gattsal, Vondellel, Hoofttal, Bilderdijkkal, da Costával, Beetszel, Genestettel, Gezellével, Boutenssel, Pol de Monttal, Klossal, Verwey-el, Van Eedennel, de Clerq-el, Henriette Roland Holsttal és más modernekkel.

Figyelemreméltó kitünő érzéke, amellyel a különböző költők műveit kiválogatta. Ez mutatja ízlését, amely nincs gyakran összhangban e szerzőknek és művészetük termékeinek Hollandiában érvényes általános értékelésével. Ennek a magyarázata abban a tényben keresendő, hogy a magyar lélek sok szívet-lelket érintő mozzanatra másként reagál, mint a miénk.

E kiadásnak értékét még jelentékenyen fokozzák az átültetett költők rövid, de kifejező életrajzai, amelyeket a költőfordító műveiknek végén felsorol.

Mondanom sem kell, hogy a „Holland költőkből“ megjelenése eseménye volt a magyar irodalmi világnak, ahol a holland költészet mindaddig megehetősen ismeretlen maradt. Éppen a versalakban való átültetés volt az, amely az ügyes fordító munkáját értékben annyira emelte, miután azok így honfitársai számára vonzóbbakká és élvezhetőbbé váltak.

A magyar sajtó kifejezést is adott ennek. A rokonszenv legmelegebb szavaival fogadta a „Holland költőkből“ megjelenését, ajánlva azt, hódolva a szerzőnek, akinek tehetséges munkája révén végre megismerhették annak a népnek szellemét, amely nagylelkű segítségével örökre megszerezte Magyarország szeretetét és kö-

szönetét. Magasztaló ismertetések írtak többek között az Ujság, Népszava, Magyar-Holland Szemle és a Pester Lloyd.

Még nagyobb és megtisztelőbb volt az elismerés, amit a szerző a hivatalos körök részéről tapasztalt. A vallás- és közoktatásügyi miniszter köriratban hívta fel az igazgatóknak és az illetékes intézmények vezetőinek figyelmét e mű megjelenésére, arra kérve őket, hogy azt a nyelvi és irodalmi oktatásnál használják fel.

Szalay Károly 1859-ben született Sárospatakon. Szülőföldjén való előkészítő gimnáziumi és főiskolai tanulmányai után 1882—1884 között hazánkban tartózkodott, hogy az utrechti és leideni egyetemeken folytassa teológiai és filozófiai tanulmányait, követve ezáltal az évszázados hagyományokat, amelyek sok magyar diákot vonzottak Franeker, Groningen és Leiden, főleg Utrecht, Amsterdam és Kampen főiskoláira.

Hazánkban való tartózkodása alatt összeköttetésbe került számos kiváló tudóssal. Költői lelkülete mélyen hatása alá került a hollandi élet bensőségének és így vált a holland irodalom lelkes bámulójává. Visszatérve hazájába, tanári állást kapott a budapesti protestáns gimnáziumban, ahol 1886-tól 1921-ig a klasszikus filológiát tanította. Nagy a száma azon műveinek és közleményeinek prózában és versben, amelyek évek hosszú során át termékeny tollából jelentek. A háborúban megtépzott és elszegényedett Magyarországon műveinek kiadása sokszor nagy nehézségekbe ütközött.

Mindig kedves gondolata maradt Szalaynak, hogy népét Hollandia lírai költészetével megismertesse, ami végül nagy öröme, élete alkonyán még sikerülhetett neki. A „Holland költőkből“ Hollandia és népe iránti szeretetének és tiszteletének bizonyítéka. Amikor pedig ez az őszinte és önzetlen ember legyőzte a sok eléjtornyosuló nehézséget és a „Holland költőkből“ c. művét maga előtt látta nyomtatásban, alábbi meghatott sorokat írta: *„Ha ezen gyűjteményem egy újabb láncszemévé válik a nemes holland és magyar nemzet közötti századokba visszanyuló meleg barátságának: ez lesz legszebb jutalma az én fáradozásomnak,“* akkor ezen szerénység nagyon is túlzottnak mondható és a művészi érzéssel rendelkező, érzelmes költővel határozottan meg kellene értetni azt, hogy kemény, kitartó munkája a hollandi nyelv és kultúra terjesztése és megismerése körül itt is kellő méltánylásra talál.

Venlo.

Az iskolaügy Holland-Indiában.

A gyarmatok gazdasági felvirágoztatására irányuló mérlegelések, valamint a bennszülött lakosság iránti felelősség érzése az elmúlt évszázad közepétől kezdődőleg arra indították a gyarmati hatalmakat, hogy gyarmataikon nemcsak az európai bevándoroltak gyermekeinek iskolai oktatásáról gondoskodjanak, hanem a bennszülött lakosság részére is iskolákat rendezzenek be, hogy így biztosítsák a nyugati művelődés kiterjedését. E pedagógiai törekvések élén a maláji szigetcsoport óriási területén a hollandi közigazgatás áll, amely egyéb rendszabályaival is, főleg egészségügyi vonatkozásban nagy szolgálatokat tesz a bennszülött lakosságnak.

A hollandi gyarmati kormány által Batáviában kiadott 1931-es „Yearbook“-ból (évkönyv) vesszük a következő adatokat:

Az 1,800.000 négyzetkilométer nagyságú szigetterületet a legutóbbi 40 esztendő alatt 28 millióról 51,563.664 lélekszámmra felszaporodott népesség lakja. Ez a nagy népszaporodás a hollandi hatóságok által bevezetett egészségügyi berendezéseknek köszönhető. Ebben a számban 207.785 fehér és 1,053.120 kínai lakos is bennfoglaltatik.

A különféle népfajok számára alkalmas iskolaszervezetet teremteni súlyos feladat volt a gyarmati közigazgatás számára, mert a nyelvi és kulturális tekintetben különbözőképpen fejlett népcsoportok, Sumatra és Borneo primitív lakosságának, a magasabb színvonalú jávaiaknak és a kereskedelemmel és iparral foglalkozó kínaiaknak ilyirányú szükségletei más és más módon organizált iskolákat követelt. Arról volt tehát szó, hogy először a népesség egyes csoportjainak oktatásügyi szükségleteit megörögzítsék, hogy azután az iskolaügy felépítésének helyes rendszerét megtalálják. 1850 óta a hatóság energikusan igyekszik e feladatokat megoldani.

1875-ben terjedelmes és a pénzügyi lehetőségeket is gondosan mérlegelő munkatervet dolgoztak ki. Ez alaptervezeten később többé-kevésbé radikális változásokat eszközöltek, amint azt a gazdasági élet fejlődése követelte. 1893-ban a bennszülöttek iskolái — szükségleteik szerint választódtak ki. A jobban berendezett iskolák oktatási nyelve a hollandus volt; a másodrendű iskolák a bennszülött gyermekeknek a kereskedelmi és ipari központokban adtak oktatást. Ezeknek az iskoláknak rendszerint ötéves tantervet írnak elő; legutóbb 20 iskolánál hatéves tantervet vezettek be, mely a kereskedelem vagy a mezőgazdaság szükségleteihez igazodik.

Az összes iskolák eredetileg a gyarmati közigazgatás intézményei voltak. Az az óhaj, hogy a bennszülöttek mielőbb általános oktatásban részesüljenek, arra indította a kormányzóságot, hogy 1900-ban a községek terhére községi népiskolákat létesítsen, természetesen a gyarmati iskolai közigazgatás gazdag anyagi támogatásával. Bár az oktatás az iskolákban nagyon elemi színvonalú volt, a különböző részről iránta támasztott igények teljes kielégítést nyertek. Hogy az átmenet e községi iskoláktól a kormány által támogatott iskoláig lehetővé váljon, 1915-ben e két iskola-típus közé kiegészítő osztályokat iktattak.

A bennszülöttek iskoláin kívül külön iskolák állanak fenn európai szülők gyermekei részére, amelyek a hollandi anyaország iskoláinak mintájára vannak berendezve, azonban a gyarmatország különös szükségleteihez alkalmazkodnak és tanterveiket ehhez képest változtatták meg.

Amennyire lehetséges, a bennszülött iskolákban hazai tanerőket foglalkoztatnak.